

Sürdürülebilir Çağdaş Konutun Geleneksel Türk Hayatlı Ev Tipolojisi ile Yeniden Yorumlanması: Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi Örneği

Abdulali GANBAROV

İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Doktora Programı, İstanbul, Türkiye
abdulali.ganbarov@ogr.iu.edu.tr
ORCID: 0009-0005-6455-3039

Doç. Dr. Zeynep YAZICIOĞLU HALU

İstanbul Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye
zeynep.yaziciogluhalu@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3783-954X

ÖZET

Geleneksel ve çağdaş konut mimarisi üzerine yapılan sürdürülebilirlik çalışmaları genellikle teknik ve çevresel performans ölçütlerine odaklanmaktadır. Bu çalışma ise geleneksel konut tipolojilerinin sürdürülebilirlik bağlamında çağdaş yorum potansiyelini mekânsal bellek, topluluk odaklı yaşam kurgusu ve ara mekân sürekliliği bağlamında tartışmaktadır. Araştırma, Doğan Kuban'ın çözümlenmeleri doğrultusunda ele alınan geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisini günümüz sürdürülebilir konut yaklaşımlarıyla ilişkilendirerek, bu mekânsal modelin çağdaş konut tasarımına nasıl aktarılabilirliğini incelemektedir. Çalışmanın odak noktası, Wohnen Hoch Drei (Hamburg, Almanya) konut kooperatifi projesi üzerinden hayat, sofa ve avlu gibi ara mekânların çağdaş bir konut bağlamında nasıl yeniden üretildiğinin analiz edilmesidir. Proje, tasarımcılarının *topluluk odaklı yaşam kurgusunu, doğal malzemelerin kullanımını, peyzajla bütünleşmiş mekânsal organizasyonu ve mahremiyet ile ortak alanlar arasındaki dengeyi* vurgulayan tipolojisi nedeniyle seçilmiştir. Araştırma, nitel ve karşılaştırmalı bir yöntem izleyerek literatür taraması, geleneksel konut tipolojisi çözümlemesi ve çağdaş örnek analizi üzerinden yürütülmüştür. Sonuç olarak, çalışma geleneksel Türk hayatlı evinin yalnızca tarihsel bir miras değil, çağdaş sürdürülebilir konut tasarımı için yeniden yorumlanabilir, insan merkezli ve topluluk odaklı bir mekânsal model sunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Konut, Ara-Mekân, Mekânsal Bellek, Topluluk Odaklı Tasarım, Konut Tipolojisi

Reinterpreting Sustainable Housing through the Traditional Turkish Courtyard House Typology: The Case of Wohnen Hoch Drei

ABSTRACT

Sustainability studies on traditional and contemporary residential architecture generally focus on technical and environmental performance criteria. This study, however, discusses the potential for contemporary interpretations of traditional housing typologies within the context of sustainability, considering spatial memory, community-oriented living structures, and the continuity of in-between spaces. By drawing on Doğan Kuban's analyses of the traditional Turkish hayatlı house typology, the research explores how this spatial model can be reinterpreted and transferred into contemporary sustainable housing design. The focus of the study is the analysis of how in-between spaces, such as the hayat, sofa, and courtyard, are re-produced in a contemporary residential context through the Wohnen Hoch Drei - cooperative housing project in Hamburg, Germany. The project was selected for its community-oriented living concept, use of natural materials, landscape-integrated spatial organisation, and typological balance between privacy and shared spaces. The research adopts a qualitative and comparative methodology, combining a literature review, an analysis of traditional housing typologies, and an examination of a contemporary case study.

The findings demonstrate that the traditional Turkish hayatlı house represents not merely a historical heritage, but a reinterpretable spatial model that offers an adaptable, human-centered, and community-oriented framework for contemporary sustainable housing design.

Keywords: Sustainable Housing, In-Between Space, Spatial Memory, Community-Oriented Design, Housing Typology

1. GİRİŞ

Konut, fiziksel barınma gereksinimini karşılayan bir yapı türü olmanın yanında insanın kendisiyle, toplulukla ve doğayla kurduğu ilişkinin mekânsal olarak somutlaştığı, kimliğin, aidiyetin ve gündelik yaşam ritimlerinin üretildiği temel bir varoluş mekânıdır. Mekân felsefesi perspektifinde "ev" insanın dünyada konumlanma biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Heidegger'in barınma/yerleşme (dwelling) kavrayışı, insanın yeryüzünde varoluşunu sürdürme pratiğini mekânsal bir anlam ufku içinde ele alırken (Heidegger, 1971), Bachelard evin poetik boyutunu bellek, duygu ve imgelem üzerinden kurarak konutu yaşantının içsel derinliğiyle örülü bütüncül bir mekân olarak yorumlar (Bachelard, 1994). Ömer Naci Soykan ise evi, insanın kendisini ve çevresini anlamlandırıldığı, varoluşunu "dünyada bir düzen" olarak kurduğu düşünsel bir merkez şeklinde tanımlar (Soykan, 1999). Bu yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, konutun anlamının teknik yeterliliklerle sınırlanamayacağı, bellek taşıyan, ilişki kuran ve yaşamı örgütleyen bir mekânsal düzen olarak ele alınması gerektiği ortaya çıkar.

Modernleşme süreciyle birlikte konut üretimi giderek standartlaşmış; hız ve maliyet odaklı inşaat pratikleri mekânsal çeşitliliği ve esnekliği önemli ölçüde sınırlamıştır (Lefebvre, 1991; Tekeli, 2011). Bu dönüşüm, komşuluk ilişkilerinin zayıflaması, açık ve yarı açık mekânların geri plana itilmesi ve doğayla temasın azalması gibi sosyal ve mekânsal kırımlara yol açmıştır (Jacobs, 1961; Şentürk, 2015). Güncel sürdürülebilir konut tartışmaları ise bu durumu enerji verimliliği ve çevresel performans üzerinden incelemenin yanında, topluluk oluşumu, mekânsal esneklik ve yaşamsal kalite gibi çok katmanlı ölçütler çerçevesinde yeniden ele almaktadır (Schneider & Till, 2007; Cole, 2012). Bu yaklaşım, konutu durağan bir yapı nesnesi olmaktan çıkararak değişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilen dinamik bir yaşam organizması olarak tanımlar (Friedman, 2002). Bu bağlamda sürdürülebilir konut enerji etkin bir yapı nesnesi olmanın ötesinde, kullanıcıların gündelik pratiklerini, sosyal ilişkilerini ve mekânsal aidiyet duygularını destekleyen bütüncül bir yaşam altyapısı olarak tanımlanmalıdır (Rapoport, 1969; Shove, 2003). Bu yaklaşım, konutu yalnızca bir barınak olarak değil, toplumsal ilişkilerin yeniden üretildiği bir "yaşam alanı" olarak konumlandırır (Turgut, 2001). Bu noktada geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi, çağdaş sürdürülebilir konut tartışmaları için güçlü bir tarihsel referans zemini sunmaktadır. Doğan Kuban'ın ortaya koyduğu mekânsal çözümler doğrudan hayat-sofa-avlu gibi ara mekânlar, açık-yarı açık-kapalı mekânsal süreklilikler kurarak iklimle uyumlu pasif stratejileri mümkün kılar (Kuban, 1995). Bu mekânsal kurgu, kullanıcıya mevsimsel ve gündelik ihtiyaçlara göre değişebilen esnek bir yaşam alanı sunar (Küçükerman, 1988). Ara-mekân, yalnızca bir dolaşım alanı değil; doğayla ilişki kuran ve toplumsal yaşamı örgütleyen kurucu bir bileşen olarak değerlendirilmelidir (Bektaş, 1996; Eldem, 1984).

Çalışmanın çağdaş karşılaştırma zemini olarak ele alınan Wohnen Hoch Drei konut kooperatifi projesi (Hamburg, Almanya), geleneksel biçimlerin doğrudan tekrarına yönelmeden, topluluk yaşamını destekleyen mekânsal kurgusu, yarı açık dolaşım ve geçiş mekânları, peyzajla bütünleşik açık alan organizasyonu ve doğal malzeme kullanımı üzerinden sürdürülebilir konutun çok boyutlu bir yeniden yorumunu sunmaktadır (Limbrock Tubbesing Architekten, 2025). Projede ara mekânlar, tasarımcılar tarafından, işlevsel geçiş alanları olmanın yanında, gündelik karşılaşmaların, komşuluk pratiklerinin ve birlikte yaşama kültürünün mekânsal altyapısı olarak ele alınması bakımından dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım, sürdürülebilirliği yalnızca çevresel performansla sınırlı bir kavram olmaktan çıkararak, sosyal süreklilik ve mekânsal aidiyet üreten bir konut düzeni çerçevesinde tartışmaya açmaktadır.

Bu çalışma, konutun sürdürülebilir geleceğini: ara-mekân kurgusu, topluluk-mahremiyet-geçirgenlik dengesi, mekânsal esneklik, doğal malzeme ve çevresel uyum, peyzajla bütünleşme ve kültürel süreklilik eksenlerinde ele almayı amaçlamaktadır. Araştırma, geleneksel Türk hayatlı evinin mekânsal mantığını çözümlenerek bu ilkelerin çağdaş sürdürülebilir konut tasarımına nasıl aktarılabilirliğini sorgulamakta; söz konusu ilkeleri Wohnen Hoch Drei örneği üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Böylece çalışma, geleneğin biçimsel yeniden üretimi yerine, geçmişin mekânsal bilgisini güncel sürdürülebilir konut senaryolarına taşıyan insan merkezli ve topluluk odaklı bir tartışma çerçevesi önermektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Konutun Sürdürülebilirlik Bağlamında Yeniden Yorumlanması

Sürdürülebilir konut kavramı, ilk ortaya çıktığı dönemde ağırlıklı olarak enerji verimliliği, yapı kabuğu performansı ve doğal kaynak kullanımının azaltılması gibi teknik ölçütler üzerinden tanımlanmıştır (Vale & Vale, 1991; Guy & Farmer, 2001). Bu yaklaşım, literatürde sıklıkla "ekoteknik" bir paradigma olarak tanımlanmakta; konutu performans optimizasyonuna dayalı bir sistem ve verimlilik esasına göre işleyen bir "makine" olarak ele almaktadır (Yeang, 1996). Ancak güncel konut tartışmaları, sürdürülebilirliği yalnızca çevresel performansa indirgemeyen, insan deneyimini ve toplumsal boyutları da içeren daha bütüncül bir çerçeveye yönelmektedir. Bu bağlamda konut, enerji etkin bir nesne olmanın ötesinde, insanın gündelik yaşam pratiklerini, topluluk ilişkilerini, mekânsal esnekliği ve kültürel sürekliliği destekleyen çok katmanlı bir yaşam sistemi olarak değerlendirilmektedir (Mathu et al., 2026; Friedman, 2026; Yang et al., 2026).

Mekân felsefesi ve konut kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, sürdürülebilirlik, insanın mekânla kurduğu ilişkinin sürekliliğini sağlayan, doğayla uyumlu, sosyal etkileşimi destekleyen ve topluluk üretimini mümkün kılan bir barınma düzeni olarak ele alınmalıdır. Heidegger'in barınma (dwelling) kavrayışı, insanın dünyada varoluşunu mekânsal bir yerleşiklik üzerinden tanımlarken (Heidegger, 1971), Bachelard konutu belleğin, duygunun ve imgelemin katmanlandığı bir "yaşantı mekânı" olarak yorumlar (Bachelard, 1994). Soykan'ın yaklaşımı da benzer biçimde, evi insanın kendisini ve çevresini anlamlandırdığı düşünsel bir merkez olarak ele almaktadır (Soykan, 1999).

Bu kuramsal çerçeve, sürdürülebilir konutun yalnızca çevresel verimlilik üzerinden değil, insan merkezli, topluluk odaklı ve gündelik yaşam pratiklerini destekleyen bir mekânsal düzen olarak yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir konut, enerji tüketimini azaltan bir yapıdan ziyade, topluluk ilişkilerini güçlendiren, doğayla süreklilik kuran ve kullanıcıların gündelik ritimlerine karşılık verebilen bir yaşam altyapısı olarak ele alınmalıdır.

2.2. Ara-Mekân ve Konut Tasarımında "Eşik" Kavramı

Konut mekânının varoluşsal boyutu, iç ve dış arasında kurulan eşik mekânlar aracılığıyla okunabilir. Ara-mekânlar yalnızca fiziksel geçiş alanları olmaları yanında insanın mekânla, çevresiyle ve diğer kullanıcılarla kurduğu ilişkinin yoğunlaştığı duysal ve düşünsel eşiklerdir. Bachelard'ın Mekânın Poetikası yaklaşımı, evin köşeleri, koridorları ve yarı açık alanlarını belleğin ve deneyimin taşıyıcıları olarak ele alırken (Bachelard, 1994), Heidegger'in dünyada-yerleşme kavrayışı bu eşiklerin insanın varoluşsal sürekliliğini mümkün kıldığını ima eder (Heidegger, 1971). Geleneksel Türk hayatlı evi de bu eşik mekânların en gelişkin örneklerinden birini sunar. Hayat-sofa-avlu dizilimi, açık-yarı açık-kapalı mekânlar arasında akışkan bir süreklilik kurarak iklimle uyumlu pasif stratejileri, gündelik yaşam pratiklerini ve toplumsal etkileşimi aynı anda üretir. Kuban'ın vurguladığı üzere bu mekânsal düzen, biçimsel bir tercih değil; iklimsel, sosyal ve kültürel koşulların bütüncül bir yorumu olarak değerlendirilmelidir (Kuban, 1995). Bu bağlamda Türk hayatlı evinde ara-mekân, tarihsel olarak üç temel işlevi eş zamanlı taşımaktadır:

- (1) iklimle uyumlu pasif düzenleyici,
- (2) gündelik karşılaşmaları mümkün kılan sosyal bağ kurucu,
- (3) ritüelleri ve yaşam alışkanlıklarını mekânsallaştıran kültürel eşik.

Günümüz sürdürülebilir konut tartışmalarında ara-mekânların yeniden yorumlanması, geçmişin biçimsel tekrarından ziyade bu mekânsal zekânın çağdaş koşullarda yeniden üretilmesi anlamına gelir. Balkonlar, teraslar, ortak dolaşım alanları, yarı açık platformlar ve peyzajla bütünleşen geçiş mekânları bu bağlamda çağdaş konutun eşik mekânları olarak değerlendirilebilir.

2.3. Topluluk, Mahremiyet ve Komşuluk: Konutun Sosyal Boyutu

Sürdürülebilir konutun sosyal boyutu, topluluk üretiminin ve komşuluk ilişkilerinin mekânsal olarak desteklenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Kent kuramında Jacobs'un "göz seviyesinde yaşam" yaklaşımı ve Gehl'in insan ölçeğine dayalı mekân okumaları, sosyal etkileşimin fiziksel çevreyle kurulan ilişki üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır (Jacobs, 1961; Gehl, 2011). Bu bağlamda, mahremiyet ile geçirgenlik arasındaki denge konut tasarımının temel belirleyicilerinden biri haline gelir. Geleneksel hayatlı evde mekânsal hiyerarşi: hayat (yarı kamusal) → sofa (yarı özel) → oda (özel) şeklinde kurgulanarak bireysel mahremiyet ile topluluk yaşamı arasında dengeli bir geçiş sağlar. Bu hiyerarşik yapı, günümüz konut tasarımında ortak avlular, yarı açık koridorlar, paylaşımlı teraslar ve geçiş alanları aracılığıyla yeniden üretilebilir.

Bu yaklaşım, sürdürülebilir konutu yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal olarak dirençli bir yaşam modeli haline getirir. Ara-mekânlar bu bağlamda, benlik-komşuluk-kamusal alan sürekliliğinin mekânsal altyapısını oluşturmaktadır.

2.4. Doğal Malzeme ve Mekânsal Bellek

Doğal malzeme kullanımı, sürdürülebilir konut tasarımında çevresel olduğu kadar duyuşal ve kültürel bir değere de sahiptir. Ahşap malzeme, düşük karbon ayak izi, yenilenebilirliği ve yaşam döngüsü boyunca sunduğu çevresel avantajlar nedeniyle çağdaş konut projelerinde yeniden önem kazanmaktadır (Josa & de la Fuente, 2025). Bununla birlikte, ahşap yalnızca yapısal bir bileşen değil; dokunsal, görsel ve atmosferik nitelikleriyle mekânsal belleği güçlendiren ve kullanıcı deneyimini derinleştiren bir malzeme olarak konutun yaşantısal niteliğini artırmaktadır (Bachelard, 2022; Lu, 2026). Geleneksel konut örneklerinde olduğu gibi, doğal malzemelerin sürekliliği mekânla kurulan duygusal bağı ve kültürel aidiyeti destekleyerek sürdürülebilirliğin sosyal boyutunu da güçlendirmektedir (Atmanti & Uekita, 2025).

Geleneksel Türk konutunda ahşap iskelet, dolgulu duvarlar ve geniş saçaklarla kurulan yapı sistemi, iklimle uyum, malzeme erişilebilirliği ve ekonomik denge açısından tarihsel bir sürdürülebilirlik mantığı taşır (Kuban, 1995). Bu tarihsel deneyim, çağdaş yapı teknolojileriyle birleştiğinde doğal malzemenin sürdürülebilir konutta yalnızca teknik değil, kültürel ve duyuşal bir bileşen olarak da değerlendirilebileceğini göstermektedir.

2.5. Kuramsal Sentez

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda çalışma, sürdürülebilir konutu aşağıdaki bileşenlerin eş zamanlı entegrasyonu üzerinden ele almaktadır:

ekolojik verimlilik + topluluk üretimi + mekânsal esneklik + ara-mekân sürekliliği + doğal malzeme + mekânsal bellek

Bu sentez, geleneksel Türk hayatlı evini tarihsel bir süreklilik noktası olarak; Wohnen Hoch Drei konut kooperatifi örneğini ise bu mekânsal aklın çağdaş bir yorumu olarak konumlandırmaktadır. Tablo 1'de bu iki farklı bağlam arasındaki kuramsal ilişkiler özetlenmiştir.

Tablo 1. Geleneksel Hayatlı Ev ile Wohnen Hoch Drei Arasındaki Kuramsal Bağlantılar
(yazar, 2026)

Geleneksel Hayatlı Ev	Wohnen Hoch Drei	Ortak Kuramsal Değer
Hayat-sofa-avlu ara-mekân dizisi	Yarı açık dolaşım + ortak platformlar	Eşik mekânlar üzerinden topluluk ve doğa ile temas
Ahşap strüktür	Ahşap taşıyıcı sistem	Doğal malzeme, karbon tutulum, düşük enerji
İklimle uyumlu planlama	Pasif iklim stratejileri	Çevresel sürdürülebilirlik
Komşuluk ve gündelik ritimler	Topluluk odaklı ortak alanlar	Sosyal sürdürülebilirlik
Mahremiyet katmanları	Yarı kamusal-ortak-özel geçişler	Mahremiyet-geçirgenlik dengesi

Tablo 1, iki farklı tarihsel ve kültürel bağlamın özdeş biçimlerden ziyade ortak mekânsal zekânın sürekliliğini ortaya koyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla çalışmanın temel savı, sürdürülebilir konutun yalnızca yeni teknolojiler aracılığıyla değil, tarihsel mekânsal aklın çağdaş koşullarda yeniden yorumlanmasıyla mümkün olacaktır.

3. YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak kurgulanmış olup, sürdürülebilir konut tasarımını mekânsal bellek, ara-mekân sürekliliği ve topluluk üretimi bağlamında incelemektedir. Araştırma, nicel performans ölçümlerinden ziyade, konutun mekânsal kurgusu, tipolojik sürekliliği ve yaşantısal nitelikleri üzerinden değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma karşılaştırmalı tipolojik analiz ile kuramsal-mekânsal yorumlama yöntemlerini birlikte kullanmaktadır.

Araştırma süreci, öncelikle konutun sürdürülebilirlik, topluluk ve mekânsal bellek bağlamında yeniden yorumlanmasına yönelik kapsamlı bir literatür taraması ile başlamıştır. Bu kapsamda, konutun varoluşsal ve fenomenolojik boyutunu ele alan mekân felsefi çalışmaları (Bachelard, Heidegger, Soykan), geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisine ilişkin mimarlık tarihi ve tipoloji araştırmaları (Kuban, Eldem, Bektaş) ile çağdaş sürdürülebilir ve topluluk odaklı konut yaklaşımlarını inceleyen güncel mimarlık literatürü birlikte değerlendirilmiştir. Literatür taraması, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak, analiz ölçütlerini belirlemek ve karşılaştırmalı değerlendirme için kuramsal bir zemin sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

Bu kuramsal zemin doğrultusunda, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi sürdürülebilir konut bağlamında yeniden okunmuştur. Bu çözümleme, biçimsel benzerlikler üzerinden değil, ara mekân kurgusu (hayat-sofa-avlu), mahremiyet-geçirgenlik dengesi, gündelik yaşam pratiklerinin mekânsallaşması ve iklimle uyumlu pasif mekânsal stratejiler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Böylece geleneksel tipolojinin çağdaş konut tasarımına aktarılabilir mekânsal ilkeleri ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü aşamasında, Wohnen Hoch Drei – Building Community (Hamburg, Almanya) projesi belirlenen kuramsal ve tipolojik ilkeler doğrultusunda incelenmiştir. Proje, topluluk odaklı yaşam kurgusu, yarı açık ara-mekân organizasyonu, doğal malzeme kullanımı, peyzajla bütünleşik mekânsal sürekliliği ve esnek konut tipolojileri nedeniyle seçilmiştir. Karşılaştırmalı analiz sürecinde, geleneksel hayatlı ev ile Wohnen Hoch Drei arasında ara-mekân sürekliliği, topluluk ve komşuluk ilişkilerinin mekânsallaşması, doğal malzeme kullanımı ve sürdürülebilirlik yaklaşımı ile mahremiyet-ortak kullanım dengesi temel değerlendirme başlıkları olarak ele alınmıştır.

Sonuç olarak, yöntem geleneksel bir konut tipolojisinin mekânsal ilkelerini çağdaş bir örnek üzerinden yeniden okuyarak, sürdürülebilir konut tasarımına yönelik kuramsal ve tipolojik bir değerlendirme çerçevesi sunmaktadır. Bu yaklaşım, farklı tarihsel ve kültürel bağlamlarda üretilmiş konut örneklerinin ortak bir mekânsal zekâ ve insan-merkezli sürdürülebilirlik anlayışı üzerinden ilişkilendirilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Geleneksel Türk Hayatlı Ev: Mekânsal İlkeler

Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi, konutu yalnızca kapalı hacimlerden oluşan bir barınak olarak değil, iç-dış sürekliliği bulunan, gündelik yaşam pratiklerini ve toplumsal ilişkileri mekânsallaştıran bütüncül bir yaşam sistemi olarak ele alır. Bu konut geleneği, Orta Asya göçebe kültürünün mekânsal mirası, İslamiyet'in getirdiği mahremiyet anlayışı ve Anadolu'nun yerleşik yaşam koşullarının birleşimiyle biçimlenmiş; Türk-Osmanlı yaşama kültürünün en somut mekânsal ifadesi hâline gelmiştir (Arel, 1999; Bektaş, 1996/2014; Uşma, 2018). Bu yönüyle hayatlı ev, yalnızca tarihsel bir yapı tipi değil; sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve mekânsal boyutlarını bütüncül biçimde içeren yerel bir mekânsal zekânın ürünüdür.

Hayatlı evin temel mekânsal kurgusu: oda, sofa (hayat), avlu ve servis mekânlarının hiyerarşik fakat geçirgen bir düzen içinde örgütlenmesine dayanır. Kuban'ın da vurguladığı üzere, bu kurgu konutun iklimle uyumunu sağlarken, aynı zamanda gündelik yaşamın ve toplumsal etkileşimin sürekliliğini mümkün kılan bir ara mekân sistemi üretir (Kuban, 1995). Oda, göçebe çadır geleneğinin yerleşik mimariye aktarılmış hâli olarak, oturma, yemek yeme, uyuma ve çalışma gibi eylemlerin tamamını barındıran otonom bir yaşam birimi niteliği taşır (Arel, 1999; Erzurum, 1989). Yüklük, sedir, ocak ve gusülhane gibi mekânsal donatılar, bu çok işlevliliği destekleyen temel elemanlardır (Eldem, 1984).

Hayat (ya da sofa), bu tipolojiye adını veren ve konutun mekânsal-sosyal merkezini oluşturan yarı açık bir ara mekândır. Odaların açıldığı bu geniş galeri, iç mekân ile dış çevre arasında iklimsel ve sosyal bir eşik işlevi görür. Eldem, sofanın plandaki konumuna göre Türk evlerini sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olarak sınıflandırarak, bu mekânın tipolojik belirleyiciliğini açıkça ortaya koymuştur (Eldem, 1955). Hayat, doğal havalandırma ve gölgeleme sağlayarak konutun mikroklimasını düzenlerken, aynı zamanda gündelik karşılaşmaların, üretim faaliyetlerinin ve aile içi etkileşimin ana sahnesi olarak işlev görür (Kuban, 1995; Soltani, 2017).

Mekânsal hiyerarşi, hayatlı ev tipolojisinin bir diğer temel ilkesidir. Zemin kat (taşlık) genellikle servis ve depo işlevlerine ayrılırken, asıl yaşam üst katlarda konumlanır. Sokakla sınırlı ilişki kuran alt katın aksine, üst katlar cumbalar ve çıkmalar aracılığıyla hem manzara hem de ışık-hava olanaklarından faydalanır (Eldem, 1955; Bektaş, 2014). Bu katmanlı kurgu, mahremiyetin kesin sınırlarla değil, mekânsal geçişler yoluyla sağlanmasına olanak tanır. Harem-selamlık ayrımı, kafesli pencereler ve çıkmaz sokaklarla desteklenen mahalle dokusu, konutun sosyal sürdürülebilirliğini güçlendiren kültürel bir çerçeve sunar (Kuban, 1995; Uşma, 2018).

Malzeme ve yapım teknikleri açısından geleneksel Türk evi, çevrenin sunduğu olanakları en verimli biçimde kullanan sürdürülebilir bir modeldir. Zemin katlarda taş, üst katlarda ahşap karkas (çatma/bağdadi) ve kerpiç dolgu sistemi hem iklimle uyumlu hem de onarılabilir ve esnek bir yapı üretir (Karakök, 2017). Ahşap, yalnızca yapısal bir malzeme değil; dokunsal ve görsel özellikleriyle mekânsal belleği güçlendiren, kullanıcı ile yapı arasında bedensel ve algısal bir bağ kuran temel bir bileşendir (Bektaş, 1996; Bachelard, 2022).

Bu bağlamda geleneksel Türk hayatlı evi, biçimsel bir tarihsel mirasın ötesinde, ara-mekân sürekliliği, topluluk üretimi, iklimle uyum, mahremiyet dengesi ve mekânsal esneklik gibi ilkeleriyle çağdaş sürdürülebilir konut tartışmaları için güçlü bir kuramsal ve tipolojik referans sunmaktadır. Bachelard'ın ifadesiyle ev, insanın anılarını ve değerlerini barındıran bir "birincil evren"dir; hayatlı ev bu evreni doğayla ve toplulukla sürekli ilişki içinde kurar

(Bachelard, 2022). Bu özellikleriyle geleneksel hayatlı ev sürdürülebilir konutun yalnızca teknik değil, yaşantısal ve kültürel bir mesele olduğunu ortaya koyar. Bir sonraki bölümde, bu mekânsal ilkelerin çağdaş bir bağlamda nasıl yeniden yorumlandığı, Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi örneği üzerinden incelenecektir.

4.2. Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi: Çağdaş Bir Yorum

Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi projesi (Hamburg, Almanya), çağdaş sürdürülebilir konut tartışmalarını yalnızca enerji performansı ve yapım teknolojileri üzerinden değil, topluluk üretimi, mekânsal süreklilik, ara-mekân kurgusu ve doğayla kurulan ilişki üzerinden ele alan bütüncül bir yerleşim modeli sunmaktadır (Jacobs, 1961; Gehl, 2011; Memari et al., 2026). Proje, geleneksel konut tipolojilerinin biçimsel tekrarına yönelmeden, onların ardındaki mekânsal mantığı çağdaş bağlamda yeniden yorumlaması açısından dikkat çekmektedir (Limbrock Tubbesing Architekten, 2025).

Yerleşim, iki ana konut bloğunun L-şekilli bir kütle düzeni ile konumlandırılması sonucunda oluşan korunaklı bir iç avlu etrafında örgütlenmiştir (Şekil 1). Bu avlu, tasarımcıları Limbrock ve Tubbesing'in (2025) belirttiği gibi, projede yalnızca bir açık alan olarak değil, gündelik karşılaşmaların, sosyal etkileşimlerin ve ortak yaşam pratiklerinin merkezî mekânı olarak kurgulanmıştır; bu durum, sosyal sürdürülebilirliği mekânsal karşılaşma olasılıkları üzerinden desteklemektedir. Bu yönüyle avlu, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisindeki hayat-avlu ilişkisini, toplu konut ölçeğinde yeniden üreten çağdaş bir ara mekân niteliği taşımaktadır.

Şekil 1. Wohnen Hoch Drei Building Community genel yerleşim planı ve yakın çevre ilişkisi. (Google Maps, 2026; Limbrock Tubbesing Architekten, 2025; W3 Harburg, 2026)

Projede tasarımcıların önerdiği temel mekânsal stratejilerden biri, yarı açık dolaşım alanları ve geçirgen ara mekânlardır. Konut birimlerine erişim sağlayan dış koridorlar, ahşap pergolalar ve ortak platformlar, yalnızca dolaşım işlevi görmekle kalmamakta, aynı zamanda kullanıcıları durmaya, karşılaşmaya ve mekânı birlikte kullanmaya teşvik eden sosyal eşikler oluşturmaktadır (Şekil 2; Limbrock Tubbesing Architekten, 2025). Bu alanlar, iç mekân ile dış çevre arasında hem iklimsel hem de sosyal bir tampon bölge işlevi görerek, geleneksel hayattaki ara mekân sürekliliğini çağdaş bir mimari dil aracılığıyla yeniden üretmektedir.

Wohnen Hoch Drei'da mahremiyet, keskin sınırlarla ayrılmış kapalı mekânlar aracılığıyla değil, mekânsal katmanlaşma ve kademeli geçişler yoluyla sağlanmaktadır. Ortak avlu ve yarı açık dolaşım alanları yarı kamusal bir zemin oluştururken, konut birimlerinin girişleri ve balkonları bu alanlarla kontrollü ve filtrelenmiş bir ilişki kurmaktadır (Limbrock Tubbesing Architekten, 2025). Böylece proje, bireysel yaşam alanlarını korurken, komşuluk ilişkilerini teşvik eden dengeli bir mahremiyet-geçirgenlik ilişkisi üretmektedir. Bu yaklaşım,

geleneksel Türk konutundaki oda-sofa-hayat mekânsal hiyerarşisinin çağdaş bir karşılığı olarak okunabilir.

Şekil 2. Yarı açık dolaşım alanları ve ahşap strüktürün cephe-peyzaj ilişkisi. (ArchDaily, 2026)

Malzeme seçimi, Limbrock ve Tubbesing'in belirttiği gibi (2025), projenin sürdürülebilirlik yaklaşımının temel bileşenlerinden biridir. Ahşap taşıyıcı sistem, yalnızca düşük karbon ayak izi ve çevresel performans açısından değil, aynı zamanda mekânsal atmosfer, kullanıcı deneyimi ve duysal konfor açısından da belirleyici bir rol üstlenmektedir. Ahşabın doğal dokusu, özellikle yarı açık mekânlarda kullanıcı ile yapı arasında doğrudan bir temas kurarak, konutun algısal ve deneyimsel boyutunu güçlendirmektedir. Bu durum, geleneksel Türk konutunda ahşabın taşıdığı mekânsal bellek ve kültürel süreklilik işlevinin çağdaş bir yorumu olarak değerlendirilebilir.

Peyzajla kurulan ilişki, projenin mekânsal sürekliliğini destekleyen bir diğer önemli unsurdur (Limbrock Tubbesing Architekten, 2025). İç avlu, teraslar ve dolaşım alanları boyunca süreklilik gösteren bitkilendirme, hem mikroiklim oluşumuna katkı sağlamakta hem de doğanın gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmesini mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşım, konutu doğadan izole edilmiş bir yapı olarak değil, yaşayan bir ekosistemin parçası olarak ele alan insan-merkezli sürdürülebilir konut anlayışını yansıtmaktadır.

Sonuç olarak Wohnen Hoch Drei, çağdaş sürdürülebilir konutun, teknik performansın ötesinde, topluluk yaşamını destekleyen, ara mekân sürekliliği kuran, doğal malzeme aracılığıyla mekânsal bellek üreten ve insan merkezli bir yaşam kurgusu sunan bir mimari yaklaşım ile mümkün olabileceğini göstermektedir. Bu özellikleriyle proje, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisinin mekânsal ilkeleriyle kuramsal bir süreklilik kurmakta ve sürdürülebilir konutun günümüzde nasıl yeniden kurgulanabileceğine dair güçlü bir karşılaştırma zemini oluşturmaktadır.

4.3. Karşılaştırmalı Değerlendirme: Geleneksel Türk Hayatlı Ev – Wohnen Hoch Drei

Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi projesi arasındaki ilişki, biçimsel benzerliklerden ziyade mekânsal ilke, kullanım mantığı ve toplumsal örgütlenme üzerinden okunmalıdır. Her iki konut modeli de barınmayı yalnızca kapalı mekân üretimi olarak değil, insanın doğayla, komşulukla ve gündelik yaşam

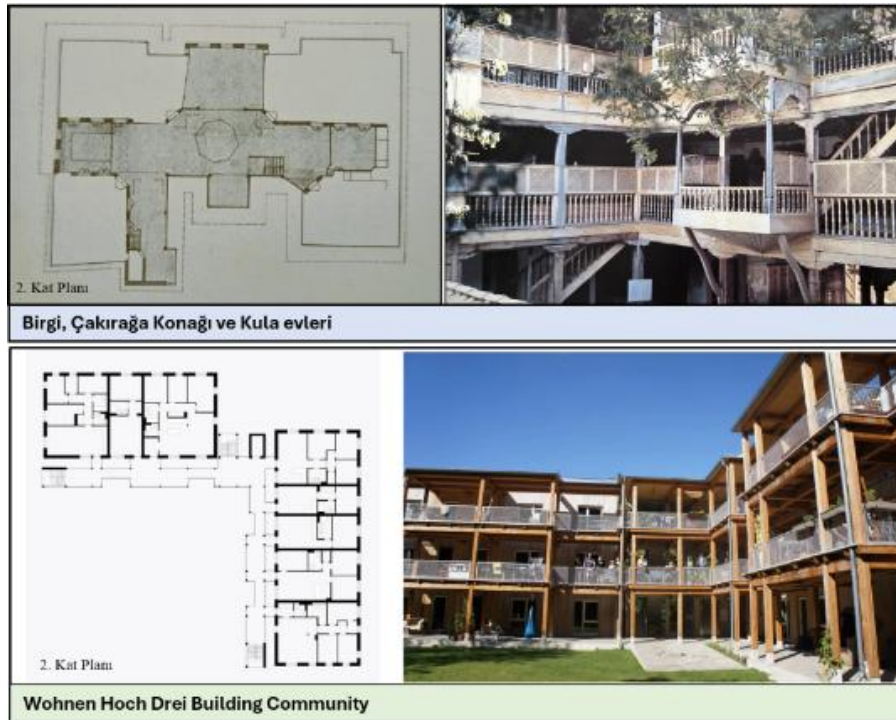
ritimleriyle kurduğu ilişkinin mekânsal bir organizasyonu olarak ele almaktadır. Bu yönüyle karşılaştırma, tipolojik bir kopyalama arayışından çok, ortak bir mekânsal zekânın farklı tarihsel bağlamlardaki tezahürlerini görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Ara-Mekân Sürekliliği ve Eşik Mantığı

Geleneksel Türk hayatlı evde hayat, sofa ve avlu; iç mekân ile dış çevre arasında iklimsel, sosyal ve algısal süreklilik kuran temel ara mekânlardır. Bu mekânlar, yalnızca dolaşım alanları olarak değil, pasif iklimlendirme aracı, gündelik karşılaşmaların doğal zemini ve topluluk yaşamının mekânsal taşıyıcıları olarak işlev görür. Hayat, özellikle açık ya da yarı açık yapısıyla konutun merkezinde yer alarak, yaşamın büyük bölümünü içine alan kurucu bir eşik mekân üretir.

Wohnen Hoch Drei projesinde ise benzer bir süreklilik, yarı açık dolaşım alanları, ortak platformlar, dış koridorlar ve pergole sistemleri aracılığıyla çağdaş bir mimari dil içinde yeniden üretilmektedir. Konut birimlerine erişimi sağlayan bu alanlar, yalnızca işlevsel geçiş yüzeyleri değil, durmaya, karşılaşmaya ve birlikte vakit geçirmeye olanak tanıyan sosyal eşikler olarak kurgulanmıştır.

Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei'in plan ve dış cephe düzenlerinin karşılaştırması sunularak, her iki örnekte de ara mekânların konutun merkezî organizasyonuna nasıl yerleştiği Şekil 3'te gösterilmektedir. Bu karşılaştırma, sürdürülebilir konutun yalnızca kapalı mekân performansı üzerinden değil, ara mekânların sağladığı mikroiklim, sosyal etkileşim ve mekânsal esneklik üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 3. Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei Building Community'nin plan ve dış cephe karşılaştırması. (Kuban, 1995; ArchDaily, 2026)

Topluluk, Komşuluk ve Mekânsal Hiyerarşi

Hayatlı ev tipolojisinde mekânlar: hayat (yarı kamusal), sofa (yarı özel) ve oda (özel) biçiminde kademeli bir mahremiyet hiyerarşisi sunar. Bu kurguda komşuluk ilişkileri, rastlantısal karşılaşmalar ve gündelik etkileşimler mekânsal düzenin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkar. Mahremiyet, keskin sınırlarla ayrılmış alanlar yerine, mekânsal geçişler ve katmanlar aracılığıyla sağlanır. Wohnen Hoch Drei projesinde de benzer bir mekânsal

hiyerarşi, ortak avlu, yarı açık dolaşım alanları ve bireysel konut birimleri arasında kurulan kademeli geçişler yoluyla oluşturulmaktadır. Ortak avlu ve dolaşım alanları yarı kamusal bir zemin sunarken, konut girişleri ve balkonlar bu alanlarla kontrollü bir ilişki kurar. Böylece bireysel yaşam alanları korunurken, komşuluk ilişkileri ve topluluk yaşamı teşvik edilmektedir.

Geleneksel Türk evinde hayat-avlu çevresinde örgütlenen mekânsal süreklilik ile Wohnen Hoch Drei'de ortak avlu ve yarı açık dolaşım alanları üzerinden kurulan çağdaş karşılık Şekil 4'te bir arada gösterilmektedir. Bu durum, sosyal sürdürülebilirliğin mekânsal olarak mahremiyet-geçirgenlik dengesinin doğru kurulmasına bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 4. Geleneksel Türk hayatlı evinde ve Wohnen Hoch Drei'de doğa ile ev arasındaki ara mekân ilişkisi. (Kaynak: Kuban, 1995; ArchDaily, 2026)

Doğa ile İlişki ve Peyzaj Entegrasyonu

Geleneksel Türk evinde avlu, saçaklar ve yarı açık mekânlar doğayı gündelik yaşamın merkezine taşıyan temel unsurlardır. Doğa, evin dışında konumlanan bir arka plan değil; yaşamın doğrudan parçası olarak mekânsal kurguya dâhil edilir. Avlu, hem iklimsel dengeyi sağlayan bir açık boşluk hem de sosyal etkileşimi destekleyen bir yaşam alanı olarak işlev görür. Wohnen Hoch Drei projesinde de avlu, teraslar ve dolaşım alanları boyunca süreklilik gösteren peyzaj düzenlemeleri benzer bir anlayışla ele alınmıştır. Bitkilendirme, yalnızca estetik bir unsur olarak değil, mikroiklim oluşturan, kullanıcıyı dış mekâna çeken ve doğayla temasın sürekliliğini sağlayan bir mekânsal bileşen olarak değerlendirilmiştir. Şekil 5, her iki örnekte de peyzajın konut yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline getirildiğini ve sürdürülebilirliğin yeşil alan oranından ziyade kullanım sürekliliği ve mekânsal temas üzerinden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Doğal Malzeme Kullanımı ve Mekânsal Bellek

Ahşap malzeme, geleneksel Türk konutunda yapısal, iklimsel ve kültürel bir bileşen olarak öne çıkar. Taşıyıcı sistemden iç mekân donatılarına kadar uzanan bu kullanım, mekânın duysal niteliğini güçlendirerek kullanıcı ile yapı arasında bedensel ve algısal bir bağ kurar. Bu bağ mekânsal belleğin oluşumunda belirleyici bir rol oynar. Wohnen Hoch Drei projesinde ahşap çağdaş yapı teknolojileriyle birleşerek yeniden yorumlanmıştır. Ahşap taşıyıcı sistemlerde ve yarı açık mekânlarda yoğunlaşan malzeme kullanımı, yalnızca çevresel sürdürülebilirlik açısından değil, mekânsal sıcaklık, duysal konfor ve kullanıcı deneyimi açısından da belirleyici olmuştur.

Geleneksel Türk evlerinde hayat-sofa-merdiven ilişkisi ve ahşap strüktürün oluşturduğu yarı açık dolaşım alanları ile Wohnen Hoch Drei'de ahşap taşıyıcı sistemle tanımlanan ortak teraslar ve dolaşım mekânları Şekil 6'da karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Bu karşılaştırma, doğal malzemenin sürdürülebilir konutta yalnızca teknik değil, deneyimsel ve kültürel bir taşıyıcı olduğunu göstermektedir.

Şekil 5. Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei’de ara mekânların çağdaş yorumu. (Kuban, 1995; ArchDaily, 2026)

Şekil 6. Geleneksel hayat/sofa ile Wohnen Hoch Drei yarı açık dolaşım alanlarının karşılaştırılması. (Kaynak: Islamic Art Museum; Wikimapia; ArchDaily, 2026)

İç Mekân, Gündelik Yaşam ve Kullanım Sürekliliği

Geleneksel Türk evinde iç mekânlar gündelik yaşamın esnek biçimde örgütlenmesine olanak tanır. Misafir ağırlama, oturma, yeme ve dinlenme gibi işlevler, mekânın katı sınırlarla ayrılmadığı çok amaçlı kullanım anlayışıyla iç içe geçer. Bu durum, konutun yaşayan bir organizma gibi zamanla dönüşebilmesini mümkün kılar. Wohnen Hoch Drei'de de benzer bir esneklik, açık planlı yaşam alanları ve ortak kullanım kurgusu üzerinden sağlanmaktadır. İç mekânlar, bireysel kullanımın ötesinde, topluluk yaşamını destekleyen bir bütünün parçası olarak ele alınmıştır.

Geleneksel Türk evindeki misafir ağırlanan salon mekânları ile Wohnen Hoch Drei'deki mutfak/salon yaşam alanı birlikteliği karşılaştırılarak, gündelik yaşam pratiklerinin mekânsal sürekliliği görünür kılınmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Geleneksel Türk konutunda ve Wohnen Hoch Drei'de iç mekânda gündelik yaşam pratiklerinin karşılaştırılması. (Kaynak: Subaru Macera; ArchDaily, 2026)

Karşılaştırmalı Sentez

Yapılan karşılaştırmalı değerlendirme sonucunda, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei arasında aşağıdaki ortak mekânsal ilkeler belirginleşmektedir:

- Ara-mekân sürekliliği üzerinden iç-dış bütünlüğünün kurulması
- Topluluk yaşamını destekleyen mekânsal kurguların önceliklendirilmesi
- Mahremiyet ve geçirgenlik arasında kademeli ve dengeli geçişlerin sağlanması
- Doğa ile sürekli ve gündelik temasın mekânsal olarak teşvik edilmesi
- Doğal malzeme aracılığıyla mekânsal bellek ve duyuşal deneyimin güçlendirilmesi

Bu bağlamda Wohnen Hoch Drei, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisinin biçimsel bir kopyası değil; onun mekânsal zekâsının çağdaş sürdürülebilir konut bağlamında yeniden kurgulanmış bir yorumu olarak değerlendirilebilir. Bu durum, sürdürülebilir konutun geleceğinin yalnızca yeni teknolojilerde değil, geçmişin mekânsal ilkelerinin eleştirel ve yaratıcı biçimde yeniden okunmasında yattığını ortaya koymaktadır.

4.4. Sürdürülebilirlik ve İnsan-Merkezli Okuma: Aidiyet, Bellek ve Komşuluk

Güncel sürdürülebilir konut tartışmaları, çevresel performans ve enerji verimliliği kadar, insanın mekânla kurduğu duygusal, toplumsal ve kültürel ilişkileri de kapsayan bütüncül bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda insan-merkezli (human-centric) konut

anlayışı, aidiyet, mekânsal bellek ve komşuluk ilişkilerini sürdürülebilirliğin ikincil çıktıları değil, kurucu bileşenleri olarak ele almaktadır (Soltani, 2017; Memari et al., 2026).

Geleneksel Türk hayatlı evinde aidiyet, konutun mekânsal kurgusu aracılığıyla kendiliğinden üretilen bir niteliktir. Hayat, sofa ve avlu gibi ara mekânlar, yalnızca fiziksel kullanım alanları değil, gündelik yaşamın tekrarları yoluyla belleğin biriktiği, mekânla duygusal bağın güçlendiği yaşantısal eşiklerdir. Bu mekânlar sayesinde konut, birey için yalnızca "içinde bulunulan" bir yapı olmaktan çıkarak, yerleşilen ve benimsenen bir yaşam çevresine dönüşür. Bachelard'ın evin poetikası yaklaşımı ve Soykan'ın mekânı varoluşsal bir düzen olarak tanımlayan görüşleri, bu aidiyet üretiminin fenomenolojik arka planını açıklamaktadır (Bachelard, 2022; Soykan, 1999). Wohnen Hoch Drei projesinde ise aidiyet duygusu, bireysel konut birimlerinden çok, ortak mekânlar ve yarı açık ara-mekânlar üzerinden inşa edilmektedir. Ortak avlu, açık dolaşım alanları ve peyzajla bütünleşik platformlar, sakinlerin gündelik karşılaşmalarını, birlikte zaman geçirme pratiklerini ve mekânla duygusal bağ kurmalarını destekleyen bir yaşam altyapısı sunmaktadır. Bu yaklaşım, aidiyetin yalnızca mülkiyet ilişkileri üzerinden değil, paylaşım, karşılaşma ve ortak deneyim yoluyla üretilebileceğini göstermektedir (Limbrock Tubbesing Architekten, 2025; Alnaim et al., 2025).

Mekânsal bellek açısından değerlendirildiğinde, her iki örnekte de konut, tekrar eden gündelik ritimler aracılığıyla anlam kazanan, deneyimle yoğunlaşan bir yapı olarak okunmaktadır. Ahşap malzemenin dokusal sürekliliği, yarı açık mekânların mevsimsel kullanımı ve doğayla kurulan sürekli temas, kullanıcı belleğinde kalıcı mekânsal imgeler üretmektedir. Güncel çalışmalar, sürdürülebilirliğin yalnızca yapıların fiziksel ömrünü uzatmakla değil, kullanıcı tarafından sahiplenilen ve anlam yüklenen mekânlar tasarlamakla mümkün olacağını vurgulamaktadır (Manahasa et al., 2025; Smektała & Baborska-Narozny, 2022).

Komşuluk ilişkileri ise her iki konut modelinde de mekânsal kurgunun doğrudan bir sonucudur. Hayatlı evde komşuluk, sokak-avlu-hayat ilişkisi üzerinden gündelik yaşama doğal biçimde sızarken, Wohnen Hoch Drei'de bu ilişki, ortak alanlar ve yarı açık geçiş mekânları aracılığıyla çağdaş bir bağlamda yeniden kurulmaktadır. Bu durum, sosyal sürdürülebilirliğin zorunlu etkileşimler yerine mekânın sunduğu karşılaşma potansiyelleri üzerinden üretildiğini göstermektedir (Jacobs, 1961; Gehl, 2011).

4.5. Tartışma

Bu çalışma, karşılaştırmalı tipolojik bir okuma üzerinden, sürdürülebilir konutun yalnızca teknik ve çevresel performans kriterleri üzerinden ele alınmasının yetersiz kaldığını; insan merkezli, topluluk odaklı ve mekânsal bellek üreten yaklaşımların sürdürülebilirliğin temel bileşenleri arasında yer aldığını ortaya koymaktadır. Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei projesi arasında kurulan karşılaştırma, sürdürülebilirliğin tarihsel ve kültürel süreklilikler üzerinden yeniden okunabileceğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, geleneksel konut tipolojilerinin çağdaş mimarlıkta doğrudan biçimsel referanslar olarak değil, mekânsal ilkeler, kullanım senaryoları ve toplumsal örgütlenme modelleri üzerinden ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Güncel literatürde de vurgulandığı üzere, avlu, yarı açık mekânlar ve eşik alanlar, pasif iklimlendirme, sosyal sürdürülebilirlik ve mekânsal aidiyet üretimi açısından düşük teknoloji ancak yüksek verimli çözümler sunmaktadır (Soltani, 2017; Abbas et al., 2025; Friedman, 2026).

Wohnen Hoch Drei projesi, çağdaş konut üretiminde topluluk odaklı yaşamın mümkün olduğunu gösteren güçlü bir örnek sunmakla birlikte, bu yaklaşımın her bağlamda aynı biçimde uygulanamayacağı da açıktır. İklimsel koşullar, kültürel alışkanlıklar ve toplumsal yapı bu tür mekânsal modellerin farklı coğrafyalarda yeniden yorumlanmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim farklı bağlamlarda yapılan çalışmalar, geleneksel tipolojilerin avlular, yarı açık mekânlar, esnek kullanım senaryoları ve yerel malzeme stratejileri aracılığıyla uyarlanabilir bir tasarım bilgisi sunduğunu ortaya koymaktadır (Itma, 2026; Eraqi et al., 2026; Lu, 2026). Bu çerçevede sürdürülebilir konut, tekil ve evrensel bir model olarak

değil, bağlama duyarlı, esnek ve insan deneyimini merkeze alan bir tasarım çerçevesi olarak ele alınmalıdır. Çalışmanın ortaya koyduğu karşılaştırmalı okuma, sürdürülebilir konutun geleceğinin yalnızca yeni teknolojilerde değil, geçmişin mekânsal ilkelerinin eleştirel, seçici ve yaratıcı biçimde yeniden yorumlanmasında yattığını göstermektedir; bu yaklaşım, sürdürülebilir konut tartışmalarının tipolojik, deneyimsel ve topluluk temelli eksenlerde derinleşmesine olanak tanımaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, sürdürülebilir konutun yalnızca enerji verimliliği ve çevresel performans göstergeleri üzerinden tanımlanmasının eksik kaldığını; insanın mekânla kurduğu aidiyet, topluluk ve mekânsal bellek ilişkilerinin sürdürülebilirliğin kurucu bileşenleri arasında yer aldığını ortaya koymaktadır. Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei Konut Kooperatifi projesi arasında kurulan karşılaştırmalı analiz, sürdürülebilir konutun tarihsel mekânsal ilkelerle çağdaş tasarım yaklaşımlarının kesişiminde yeniden kurgulanabileceğini göstermektedir.

Çalışmanın temel bulgularından biri, sürdürülebilirliğin biçimsel benzerlikler üzerinden değil, ara-mekân sürekliliği, topluluk üretimi, mahremiyet-geçirgenlik dengesi ve doğayla gündelik temas gibi mekânsal ilkeler üzerinden okunması gerektiğidir. Geleneksel hayatlı evde hayat, sofa ve avlu aracılığıyla kurulan açık-yarı açık-kapalı mekân sürekliliği; Wohnen Hoch Drei projesinde yarı açık dolaşım alanları, ortak avlu ve peyzajla bütünleşik platformlar üzerinden çağdaş bir biçimde yeniden üretilmektedir. Bu durum, sürdürülebilir konutun teknoloji odaklı çözümlerden çok, mekânsal organizasyon ve kullanım senaryoları üzerinden güçlendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Araştırma, geleneksel konut tipolojilerinin çağdaş mimarlıkta doğrudan kopyalanacak modeller olmadığını, mekânsal zekâ, iklimle uyum ve toplumsal örgütlenme açısından dinamik bir bilgi kaynağı sunduğunu vurgulamaktadır. Wohnen Hoch Drei örneği, geleneksel Türk hayatlı evinin mekânsal mantığını güncel yapı teknolojileri, doğal malzeme kullanımı ve topluluk odaklı tasarım stratejileriyle yeniden yorumlayarak, sürdürülebilir konut için alternatif bir tasarım çerçevesi önermektedir. Bu bağlamda çalışmanın literatüre katkısı üç düzeyde özetlenebilir. İlk olarak, sürdürülebilir konut tartışmalarını çevresel performansın ötesine taşıyarak mekânsal bellek, aidiyet ve komşuluk kavramlarını analitik bir çerçevede ele almaktadır. İkinci olarak, geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisini nostaljik bir referans olmaktan çıkararak, çağdaş konut tasarımı için aktarılabilir mekânsal ilkeler üzerinden yeniden değerlendirmektedir. Üçüncü olarak ise, çağdaş bir örnek üzerinden yürütülen karşılaştırmalı okuma sayesinde, farklı tarihsel ve kültürel bağlamlarda üretilmiş konut modelleri arasında ortak bir sürdürülebilirlik dili kurulabileceğini göstermektedir.

Bu çalışma, nitel ve tipolojik bir analiz çerçevesinde yürütülmüştür. Gelecek araştırmalarda, benzer mekânsal kurgulara sahip çağdaş konut projelerinde kullanıcı deneyimi, mekânsal memnuniyet ve sosyal etkileşim düzeylerinin nicel ve karma yöntemlerle incelenmesi, elde edilen bulguların derinleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca farklı iklim bölgeleri ve kültürel bağlamlarda ara-mekân temelli konut modellerinin karşılaştırılması, sürdürülebilirliğin bağlamsal boyutunu daha görünür kılabilir. Tasarımcılar açısından çalışma, sürdürülebilir konut üretiminde yüksek teknolojiye dayalı çözümler kadar mekânsal organizasyonun ve yaşam senaryolarının belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ara-mekânların tasarım sürecinde ikincil alanlar olarak değil, topluluk üretimini, iklimle uyumu ve mekânsal aidiyeti destekleyen temel bileşenler olarak ele alınması gerekmektedir. Bu yaklaşım, sürdürülebilir konutu yalnızca enerji etkin bir yapı olarak değil, yaşanabilir, sahiplenilen ve toplumsal olarak dirençli bir yaşam çevresi olarak yeniden düşünmeyi mümkün kılmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma sürdürülebilir konutun geleceğinin yalnızca yeni teknolojilerde değil, geçmişin mekânsal bilgisinin eleştirel, seçici ve yaratıcı biçimde yeniden yorumlanmasında yattığını savunmaktadır. Geleneksel Türk hayatlı ev tipolojisi ile Wohnen Hoch Drei örneği arasındaki kuramsal süreklilik, sürdürülebilir konutun insan merkezli ve

topluluk odaklı bir yaşam modeli olarak yeniden düşünülmesi gerektiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Arel, A. (1999). "Türk Evi" dedikleri... *Cogito*, (18), 189–212.
- Abbas, A., Adeel, M., Akbar, G., Hayyat, S., Bibi, S., & Din, G. M. (2025). Integrating sustainable design and digital technologies in urban residential architecture: A framework for affordable and eco-friendly housing. *European Journal of Applied Science, Engineering and Technology*, 3(4), 158–170. [https://doi.org/10.59324/ejaset.2025.3\(4\).14](https://doi.org/10.59324/ejaset.2025.3(4).14)
- Alnaim, A. A., Dano, U. L., & AlQahtany, A. M. (2025). Factors influencing social interaction among neighborhood residents in public open spaces: A review. *Future Cities and Environment*, 11, 014. <https://doi.org/10.70917/fce-2025-014>
- Atmanti, F. P., & Uekita, Y. (2025). Preserving tradition: The role of community customs and sustainable practices in traditional house preservation on Nias Island, Indonesia. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 24(6), 4880–4900. <https://doi.org/10.1080/13467581.2024.2431303>
- Aulia, D. N., & Marpaung, B. O. Y. (2025). Assessment of livability factors as an adaptation of settled behavior to improve sustainable housing. *Future Cities and Environment*, 11, 004. <https://doi.org/10.70917/fce-2025-004>
- Bachelard, G. (2022). *Mekânın poetikası* (A. Derman, Çev.). Kesit Yayınları. (Orijinal çalışma 1957'de yayımlanmıştır)
- Bowes, J., Desai, M., Prabhu, N., Gao, L., Rahman, K., & McCulloch, R. (2018). Exploring innovation in housing typologies (Proje raporu). OCAD University.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Bektaş, C. (2014). *Türk evi*. YEM Yayınları.
- Cole, R. J. (2012). Regenerative design and development: Current theory and practice. *Building Research & Information*, 40(1), 1–6. <https://doi.org/10.1080/09613218.2012.617516>
- Di Virgilio, M. M., Najman, M., & Brikman, D. (2026). The synergy of community, government, and circular economy in shaping social housing policies. *Cities*, 168, 106451. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106451>
- Çelebi Karakök, E. (2017). Bir geleneksel Türk evini geleceğe aktarmak: Erdoğan Kalay Evi ve koruma önerileri. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, 4(10), 85–110. <https://doi.org/10.17822/omad.2017.73>
- Eraqi, A. M. Z., El-Hafez, O. N. A., & El-Hafez, A. N. A. (2026). A proposed model for assessing the impact of sustainable practices on the affordability of affordable housing in Egypt using AHP. *HBRC Journal*, 22(1), Article 23. <https://doi.org/10.65800/2090-9934.1022>
- Eldem, S. H. (1955). *Türk evi plan tipleri*. İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Eldem, S. H. (1984). *Türk evi: Osmanlı dönemi* (Cilt 1). Taç Vakfı Yayınları.
- Eruzun, C. (1989). Kültürel süreklilik içinde Türk evi. *Mimarlık Dergisi*, 89(4), 68–71.
- Friedman, A. (2002). *The adaptable house: Designing homes for change*. McGraw-Hill Education.
- Friedman, A. (2026). *Fundamentals of community design for wellbeing: Fostering sustainability and livability*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003591955>
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings: Using public space*. Island Press. (Orijinal eser 1971'de yayımlanmıştır.)
- Guy, S., & Farmer, G. (2001). "Reinterpreting Sustainable Architecture: The Case of Theoretical Pluralism". *Journal of Architectural Education*.
- Heidegger, M. (1971). *Poetry, language, thought* (A. Hofstadter, Trans.). Harper & Row. (Original work published 1951)
- Itma, M. (2026). The potential of low-rise dense typologies for post-COVID-19 urban housing spatial planning: A case study of Nablus, Palestine. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS)*, 23(1). <https://doi.org/10.56261/jars.v23.274115>

- Josa, I., & de la Fuente, A. (2025). Traditional and modern methods of construction: Comparative study of the sustainability of single-family homes. *Structural Concrete*, 26(2), 2258–2276. <https://doi.org/10.1002/suco.202400802>
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. Random House
- Kuban, D. (1995). Türk "hayatlı"lı evi. T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları.
- Küçükerman, Ö. (1988). Kendi mekânının arayışı içinde Türk evi. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Blackwell.
- Lee, E. J., & Park, S. J. (2021). Toward the biophilic residential regeneration for the Green New Deal. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2523. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052523>
- Lu, J. (2026). A DMSS for sustainable residential interior environmental design knowledge management, green-material ontologies, and multi-criteria optimization. *International Journal of Decision Support System Technology*, 18(1). <https://doi.org/10.4018/IJDSST.397631>
- Luque Castillo, X., Yepes-Bellver, L., & Yepes, V. (2026). Towards sustainable social housing: An integrative life cycle and multi-criteria approach. *Sustainable Cities and Society*, 107164. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2026.107164>
- Manahasa, E., Demiraj, K., Manahasa, O., & Hysa, A. (2025). Effect of privacy in place attachment: How does a residential complex design in Tirana influence attachment to home, neighbourhood, and city? *Journal of Housing and the Built Environment*, 40, 819–844. <https://doi.org/10.1007/s10901-025-10183-4>
- Mathu, D. N., Wanjala, B. M., Owino, E. O., & Richu, S. W. (2026). Integrating innovative design strategies in advancing sustainable housing in Kenya. *Land Use Policy*, 160, 107840. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2025.107840>
- Mechuchep, S., & Damnet, A. (2025). Factors influencing sustainable eco-friendly housing purchase intention in Thailand: A structural equation model analysis. *Sustainability*, 17, 10668. <https://doi.org/10.3390/su172310668>
- Memari, S., Gao, M., Frykholm, H., & Lösckke, S. K. (2026). Communal spaces in multi-unit housing renovation: A systematic literature review. *Frontiers of Architectural Research*. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2025.10.014>
- Mohamed, M. F. (2020, December 15–16). Sustainable design approaches in Malaysia's traditional mosques and houses—1st International Conference on Engineering (ICONE 2020), Surakarta, Indonesia.
- Muftah, M. G. E., Abd Ati, B. R., & Abdelati, F. R. (2026). Flexible interior design in residential architecture: Functional efficiency, economic value and long-term housing performance. *HNSJ*, 7(1). <https://doi.org/10.53796/hnsj71/65>
- Puspita, C., Hariyanto, A. D., & Arifin, L. S. (2025). Sustainable values in the structure of traditional Osing houses in Indonesia. *Architecture*, 5(2), 31. <https://doi.org/10.3390/architecture5020031>
- Ribeiro, C., Ramos, N. M. M., & Flores-Colen, I. (2020). A review of balcony impacts on the indoor environmental quality of dwellings. *Sustainability*, 12(16), 6453. <https://doi.org/10.3390/su12166453>
- Rapoport, A. (1969). *House form and culture*. Prentice-Hall.
- Schneider, T., & Till, J. (2007). *Flexible housing*. Architectural Press.
- Shove, E. (2003). *Comfort, Cleanliness and Convenience: The Social Organization of Normality*. Berg Publishers.
- Saprykina, N. A., & Saprykin, I. A. (2021). "Roadmap" for the development of eco-sustainable habitat in architecture: Innovative approaches. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 1079, 032060. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/1079/3/032060>
- Smektała, M., & Baborska-Narożny, M. (2022). The use of apartment balconies: Context, design and social norms. *Buildings and Cities*, 3(1), 134–152. <https://doi.org/10.5334/bc.193>
- Soltani, A. (2017). *From heritage to sustainable design: Focus on traditional housing architecture in Iran (Doktora tezi)*. Vienna University of Technology.
- Soykan, Ö. N. (1999). Ev üstüne felsefece bir deneme. *Cogito*, (18), 101–112.

- Şentürk, E. (2015). Kentsel mekânda sosyo-mekânsal ayrışma ve konut. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*.
- Turgut, H. (2001). Culture, continuity and change: Structure of housing patterns in the city. *Open House International*.
- Tynkkynen, N., Henriksson, L., Egner, B., Lahtinen, V., Landrock, J., & Grönberg, C. (2025). How to achieve sustainable housing? Insights from six cities in Finland and Germany. *SpringerBriefs in Political Science*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-86386-8>
- Tekeli, İ. (2011). Konut sorununu konut sunum biçimleri kavramı içinde düşünmek. *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*.
- Uşma, G. (2018). Anadolu'daki geleneksel Türk evlerinin kökeni ve oluşumunu etkileyen faktörler. İçinde L. G. Kaya, Ş. A. Dönmez & N. Abbasov (Ed.), *Mimarlık, planlama ve tasarım alanında yenilikçi yaklaşımlar* (ss. 253–268). Gece Kitaplığı.
- Vale, B., & Vale, R. (1991). *Green Architecture: Design for an Energy-Conscious Future*. Thames & Hudson.
- Wu, Y., Wu, Y., & Candeias, A. (2026). Study on the renewal mode of modern residential architectural heritage under the perspective of "conjunctive ecological theory": Taking ancient city of Suzhou as an example. *E3S Web of Conferences*, 683, 01002. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202668301002>
- Yeang, K. (1996). *The Skyscraper Bioclimatically Considered*. Academy Editions.
- Yang, H., Redmond, D., & Williams, B. (2026). Trade-offs between sustainability and viability: Analysing the implementation of compact housing policies in Ireland's apartment development process. *Cities*, 168, 106368. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106368>
- Zubairu, S. N., & Adedayo, O. F. (Eds.). (2018). *Inclusive city growth and people with low incomes: Policies, challenges and prospects*. Community Participation Research Group (COPAREG).

Şekil Kaynakları

- ArchDaily. (2026). Wohnen Hoch Drei / Limbrock Tubbesing Architekten. <https://www.archdaily.com>. (Erişim tarihi: Ocak, 2026)
- Google Maps. (2026). Wohnen Hoch Drei, Hamburg [Harita görüntüsü]. <https://www.google.com/maps>. (Erişim tarihi: Ocak, 2026)
- Kuban, D. (1995). Türk "hayat"lı evi. T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları (s. 143-150).
- Limbrock Tubbesing Architekten. (2025). Wohnen Hoch Drei – Building Community. <https://www.w3-harburg.de/#huw> (Erişim tarihi: Ocak, 2026)
- Islamic Art Museum. (2026). Traditional Ottoman domestic architecture [Fotoğraf]. https://islamicart.museumwnf.org/database_item.php?id=monuments;ISL;tr;Mon01;32;tr. (Erişim tarihi: Ocak, 2026)
- Wikimapia. (2026). Birgi Çakırağa Konağı [Fotoğraf]. <https://wikimapia.org/16260144/tr/B%C4%B0RG%C4%B0-%C3%87AKIRA%C4%9EA-KONA%C4%9EI#/photo/5740038> (Erişim tarihi: Ocak, 2026)
- Subaru Macera. (2026). Safranbolu evlerinde gündelik yaşam [Fotoğraf]. <https://macera.subaru.com.tr/tarihten-bir-sayfa-dunya-mirasi-guzel-evler-diyari-safranbolu/>. (Erişim tarihi: Ocak, 2026)